

Begravning

L. 26 v. Trägelista nr 70.

Någon från sorgehuset reste till släktingarna och underrättade dem om dödsfallet, och så de tänkte begrava den döde där och då. Dera fört gick de emellan till till prästen och anmälde dödsfallet.

När klockare Melander dag 1875 användes tryckta bjudningskort utan huset, kommer jag ihåg. Någon från sorgehuset gick omkring och lämnade ut bjudningskort. Var det en bander, som skulle göra begravningen, såg han sin häst och red omkring och läste muntligen ut bjudningskort. Bjudnings-

kortet var dekorerat med svarta ^(duda) kränkor.

Frie begravnungen bjöds alla släktingar samt alla de närmaste. dagen efter bjöds samtliga från timmen, som varit med förlorade dagen, och tredje dagen skulle alla fattiga gummar bjudas dit. Då gjordes det i Torsås rote.

Vårspålit beklagades med orden: "Jag får beklaga sorgen".

När döden gjort sitt inträde, läste en bön eller en psalm. Den stödes ögon skulle skulas av någon av de närmaste anförvandrarna. En psalmbok skulle läggas på bröstet med detsamma någon dotter. När änkan Melander skulat, kom hennes dotter upp till min far och bad, att han skulle hjälpa henne. De var upp den stöda på andra våningen. När vi

han uppf. till Melanders, hade fröken
Melanders lagt en stor prämbok på den
dödas bröst.

Min far, som var dödsgrävare, på-
träffade ibland en neras, när han grävt-
de om gravar. Han kom ibland mot
skuldet, och då låg nerasen på bröstet.
Ibland hittade han kopparlantar.
En gång, när jag stod och såg på när
han öppnade en grav, påträffade han
2 kopparringar. Hela skuldet grävde
han fram och pengarna låg på ägaren.
När han träffade på en kista, som var
nedtryckt, så grävde han ut vid sidan
och försökte där på rum för det på-
träffade.

En duk brukade läggas över
den dödes ansikte.

Stulldningen hies att en prämbote
lades på bräsket var nog, för att den
döde älskade orot. Ursaken lades dit
för att andra makter ej skulle kunna
göra den döde något. En gång, när
far påhoppat en ursak, som var mycket
roslig, hörd jag sägas, att den skulle
skysda mot andra makter, så att de ej
skulle kunna skada den döde.

Den döde skulle ej röjas på en
halvtimme efter dödens inträde. Den
döde skulle på ligga i ro och beana.

Stulldningen skulle utlösas av en
oskyld person, som inte behörde buset
Här fanns en som hette Lena på Lyra-
berg, som dräktade lik för en 70 år
sedan. Hon var också djurläkare.
Hon var en gång hos min far och skulle

håla en ka, och den blev askra: tra.
Hon var askra: kammarha. Hon kallades
"mor Lena".

tvättningen skedd i sängen, innan
den släde bars bort. Den släde lades efter
tvättningen på ett soffbord. De bytte
auride om på den släde. Madrasen
skulle ut och luftas och sängen tvättades.

Den släde sveptes inte riktigt, förän
hon lades i kistan. I kistan lades byvel-
spän. Vid huvudet lades litet mer
spän. Över byvelspännen lades ett lakan
och sedan ett överlakan. Ofta rull
sit lakan ita, så de gick både över och
underlakan av ett. Svepningen utfördes
av någon från mande. Det var samma
gumma, som utfört tvättningen, som
hjäpte hit med svepningen.

Min mor hade lagt undan kisseps-
ning. Den bestod av vita strumpor och
röda vita linne. Tomliga gamla gummor
hade en vit mörssa på huvudet, och
sedan lades röda fyrkantigt kläde över
ansiktet, och en spets skulle hänga
utåtpå locket. Det var röd fint, tunt
kläde av sockerduk.

När svepsningen var gjord sattes
två stolar fram, och locket lades på
dem. Ibland stod på två palar.
Det var bruk, att locket ej var på så
långt liket var hemma. Det sattes på
förest, när liket skulle iväg till kyrko-
gården.

När svepsningen och allt var
klart, gjorde de en liten lysst bön, och
så lästes därmed till utrummet, och

nyckeln lags nr.

Jag har hört talas om att den döde
kunde ta sjukdomar med sig i graven.
Den döde skulle behålla ringar och
smycken på sig.

Likbammare användes bland
bönderna något rum, som stod obegag-
nat. Någon gång förhvar det även bland
bönderna, att den döde sattes ut på logen
de fattiga sattes kistan i en vedbod eller
ett skur.

Likbammaren kläddes med lakan
på väggarna och med ris på golvet.
Det var granisgrenar, som lades runt
kistan i en ram, och själva pannan
kläddes också med något vitt tyg.
För fönstren var också nedslutna, under
tiden liket stod hemma.

Likvaka färskam ej.

Kirskan var ansigt svart, men till
barn började de med vita fär en 40-50
år sedan. Gamliga gjordes girdanger
av ringarvis och fäste runt kirskan, och
ibland gjordes de en krans och laas
på kirskan. Kirlorna gjordes här i
Torsås av en lunds, som var snickare
och hette Peter Mattsson och laade i
Torsås rote samt av lagaren Curian
Hagg. När min mor dog, hyäptes fär
och jag åt att göra kirskan. Vi mådde
sänder träkol och skräddes det på
färgen, innan den laikats. Det var
brukligt fär, att de skulle ha sådant
på kirlorna. Det liksom glänste. De
färla fabriksgjorda kirlorna köptes
i Väster.

Bland begärd de någande, att gräva på gräva graven. Jag kom mer ihåg att en gång, när de grävt halva graven, skulle grävorna ha mellanmål, och jag minns, att jag såg, att de satt på gravkanten och åt och drack brännvin med sig.

På begravningsdagen bars kistan ut, och sockret sattes på vinnan och bars ut. Många bland de fattiga använde spikar till att spika igen kistan med, för de hade inte råd att köpa skruvar med tranvot kar.

Likbår användes för hela församlingen. Den bestod av 8 sparrar, som var ungefär 4 tum grova. Mellan sparrarna var jämn som häll och den, men på de sidorna var skidor av trä infogade ^(vid) ändarna på trälkarna.

~
Rindarna på tjätharna var rundade och
under tjätharna var 4 ben ungefär 3 tum
breda och 5 kvarts tum tjocka. Bören
var på allarna. När jag var barn, var
samma hela vägen till kyrkan, men sedan
började de gå en 60 år sedan så höra.
När det var långt så höra, fick de lyfta
om börens aukememärk. Kyrkan hade
bår kläder, och dessa lånades hem till
~~kyrkan~~ varje huse och lades om kirlan
redan där.

Detta började höra på en vanlig ar-
telsvagn går en 70 år sedan. Vagnen
klädde inne i vagnbräcken med gran-
risgrenar. Ingen likvagn, som saken
köpt, har förkammit här utan fjäder-
vagn har använts till de börjat med
bikilar. En särskild band, som hade

i Ingelstads rötē ägde en egen klovagn och brukade också köra till, men han ville ha betalt, så folk tyckte, att det gick lika bra med en äkvagn. När major Lewin på Ingelstads säteri var död, köpte klovagn och hästar från Växjö. Det för honom annars ej så ofta, för det blev ju rötē dyrt, när de skulle köra så långt.

Tre spådvagnar användes både en och 2 hästar. Det skulle vara mera förnämligt att åka efter två. Men för att efter två hästar till kyrkogården. Det var Ingelstads gård, som skjutade.

Uppåstak hölls av blackaren eller prästen. Först spjängs en prälmvers, och sedan hölls ett tal. Uppåstaket handlade om den döde, och det

framhöll, att han varit en rolig person
i hand och vande. Men det förklarar
och så att inget nämndes om personliga
förhållanden. Klackaren nämnde mer
om de dödas förfärdigheter än prästen.
Uppåvisningen hölls, innan kistan skulle
föras hemifrån och avslutades med
en psalm. Det hölls sedan kistan
spikats igen. En del hade till sed, att
begravningsgästerna skulle se den döde.

Prästen och klackaren mätte vid
kistan, och klackaren lag upp en
psalm. Sedan bäjades läget ut till
graven, under det klackaren sjöng
hela vägen. Ibland var det fyra
och ibland sex till att bära.

Själsspillingar skulle släpas
över stenmuren, men det bror lag

inte har färdigkammitt i min tid.

Jarofärtningen var färdig om
om söndagarna var högmässan.
Min far brukade sätta yra spadar
i en högform i jarohögen, och själva
jarofärtningspaden i själva högen
invid graven. Nu de närmaste och
släktingarna skulle ha en spade och
härda 3 spadar med vardera i graven.
Sedan täppte karlarna åt att fylla
igen graven, innan de gick in i
kyrkan. När de gjort färdigt och
klappat till gravkullen, la de de
alla spadarna på gravkullen, tog
av sig hattarna och bad en kyrk-
bön, innan de gick in i kyrkan.
Tiden att karlarna fylldes igen graven
upphörde här en 40 år sedan.

Lärskilt ståndspersoner begärde att få bli jordfästa inne i kyrkan och ^(dessa) blev spherhandel allmänt.

Här var en smed, som skulle begravas, och de hade begärt att jordfästningens skulle ske inne i kyrkan, och de ville ha en förseningspana med sig, men prästen skulle inte, att de skulle ta in panan i kyrkan. Jag kom mer inte ihåg, om de tyckte honom eller inte.

De sägande ha kastat ned blomsterbuketter i gravens färs min tid. och nu kastar en del med kransar också.

Det förkammars ibland, att kistan står inne under högmässan.

Begravningsgästerna sätter sig merendels i de förlä tankarna i det

främre kvarteret. Alla reste sig under textläsningen.

Spelaringsningen utfördes mer eller mindre från sorgehuset eller kallade de vid några andra eller hade de kyrkvaktaren hjälpa till och så efter, så det gick riktigt till. De brukade vara en 3-4 ringare, och ringningen skedde om fredagarna, men om någon dött på fredagen eller lördagen ringdes spelaringsning på söndagen efter fjänsten.

För män kländades först 3 slag med storblocken, sedan 3 slag med mellanblocken och sist 3 slag med litenblocken. I min barndom var endast 2 blockor, men 1896 kom mellanblocken till. För kvinnor

bäijade de då med ljuvklaskan.
De ringde olika länge för rika och
fattiga. Efter klämtningen ring-
des nämligen med alla klaskorna.

När kunde så gamla män ha
av sig mössorna och slanna till, när
de hörd klaskorna ringa.

Jag har hört talas om, att
ringning förskammat efter grav-
öppningen.

Sedan fjärten var slut i kyr-
kan begravningssöndagen, ringdes
efterringning. Det fick man för
ofta uppr och göra.

På morgonen skulle gästerna
ha smörgåsar och kaffe och en
sup till smörgåren. Följande gravölet
hölls efter jordfästningen med

med smörgårar bord, och då såg
samliga rätte bra, så det kis och med
gick så långt, att gäster kom i gräl.
Värde här brukade vara en skräddare
som hette Jonsson. Han brukade vara
värd både på begravningar och andra
balar. Senare hade de någon annan.

När kända bord förkom för
kallan och funktinmer. Först såg
prästfrun och prästen och sedan
klockaren. Sten i huset, som blivit
änka skulle sitta närmast präst-
frun, och sedan såg de förmånare
bandfrunna. Det var rangskillnad.
När bordsplaceringen var klar, klap-
pade prästen i händerna och läste
bordsbönen.

På borden var stora, vita linne-

dukar.

Gästerna hade förning med sig
ss sötast, ostkaka, st. par stora
finbröd, risgrynsgrann kaka och kro-
kaner.

Rea rätter gick runt borden.
Begravningskonfekt med svart papper
berättades. Papperet var med utklip-
ta fransar, som berättades hos syster-
barn i Växjö.

Man drack ej den dödes skål.

Mr. hällas begravningskalasen
på pensionatet redan en 10 år för
att slipa från ransoneringsbesvär
och andra besvär.

Pengar uppsamlades för till
hoshen. Liten pengar skänktes till
kyrkan och till de fattiga. Prästen

lyste sedan upp från predikstolen
hur mycket som skänkts.

Graven grävdes på fredagen eller
på lördag, förmiddagen. Där grävdes
3 alnar. Vår 1888 grävdes mycket
grunt. Min far fick arbeta mycket
hårt med att gräva gravar, för här
var jättor. Brannis har graven klätt
med så länge jag minns. Ingen
sandning har förskammit.

Gravarna grävdes i öster-
väder. En piga i Fävelås dansa-
de ihjäl sig och begravdes i norr-
söder. Det hade skett omkring
mitten av 1800-talet, och jag har
sett graven.

Man för sorgehuset inredes,
och där sattes också upp gravar.

Vid slugarna utåt vägen mot kyrkan risades askra. Granar såttes upp både vinter och sommar, men jag har sett någon gång, att de satte upp lövrispor, där hirlan släts, men det har inte förskammit ofta. Min far risade också framme vid kyrkan. Han risade en fyrkant, där den hirlan släddes, och så hela vägen fram till gravsten. Riset skräddes ut jämnt och var en bevisbegränsning. På samtliga ställen där de risat på vägen sattes askra upp några små granrispor.

Minnesbrevor.

Min far ombads att på en fyrkantigt papper dikta ihop något om den døde. Och redan sattes det

ACC. N:R. M. 11234:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med en krans av blommor uppe på
bridan. Isidor minnes krans förkam
ändast för barn, och den följde
med ned i graven.

21.